Poštarina u gotov

VRHBOSNA

KATOLIČKOJ PROSVJETI.

IZLAZI NA DVA ARKA
5. i 20. U MJESECU.
CIJENA NA GODINU 50 DINARA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU.

GODINA XXXVIII. BROJ 23. i 24.
20. PROSINCA 1924.
IZDAJE KAPTOL VRHBOSANSKI.
UREĐUJE DR. MARKO ALAUPOVIĆ.

SADRŽAJ.

Upozorenje.

P. n. gg. pretplatnici, koji nijesu još uplatili Vrhbosne, umoljavaju se, da ju što prije uplate, i pošalju novac ČEKOM, koji je priložen prvomu broju ove godine.

Uprava „Vrhbosne".

„Bosanska Pošta", Sarajevo.

VRHBOSNA

KATOLIČKOJ PROSVJETI.

BR. 23 i 24. U SARAJEVU, DNE 20. PROSINCA 1924. GOD. XXXVIII.

Br. 2134.

† IVAN,

po milosrdu Božjem i po milosti Svete Apostolske Stolice nadbiskup i metropolita Vrhbosanski, svima dušobrižnicima, koji su u nadbiskupiji Vrhbosanskoj, pozdrav i blagoslov u Gospodinu našem Isusu Kristu!

Uoči Božića ove godine otvara se u vječnom gradu Rimu najsvečanijim načinom Jubilarna iliti Sveta Godina. I trajat će ova Sveta Godina uključivo do Badnjaka slijedeće godine 1925. Sâm Sveti Otac otvorit će i zatvorit će Svetu Godinu u Rimu otvaranjem i zatvaranjem Svetih Vrata u bazilici svetoga Petra.

Sveta Godina od g. 1450. slavi se svake 25. godine. Sveta je Godina bez sumnje jedna od najvećih i najsjajnijih manifestacija u katoličkoj Crkvi. U Svetoj Godini hrle sa svih strana svijeta milijuni katoličkog svijeta u Vječni Rim. Ovdje na grobu Prvaka Apostolskog sv. Petra posvjedočava katolički svijet svoju nepokolebljivu vjernost u ljubavi prema središtu katoličkog jedinstva i u djetinjoj poslušnosti prema Onomu, koga je ruka Božja postavila na Stolicu Apostolsku, prema Svetomu Ocu Papi. Ovdje u Rimu tijekom Svete Godine daje sveta Crkva, poradi pregolemih zasluga Isusovih, Blažene Djevice Marije i Svetaca Božjih a uz propisane uvjete, potpuno oproštenje sviju vremenitih kazni, koje bismo kao pokoru za svoje grijehe i krivice morali da pretrpimo ili ovdje na zemlji ili na drugom svijetu u čistilištu. Propisani uvjeti jesu ovi: skrušena ispovijed i sveta pričest, te pohoditi četiri glavne u Rimu crkve: sv. Petra, sv. Pavla, sv. Marije Velike i sv. Ivana u Lataranu, moleći ondje na nakanu Svetoga Oca Pape. Posebna nakana, koju hoće Sveti Otac Papa Pijo XI., da je prigodom ovoga jubileja svaki rimski hodočasnik preporuči u svojoj molitvi, jest: 1. mir među narodima, 2. sređenje prilika u Palestini, i 3. povratak nekatolikâ u krilo svete katoličke Crkve.

Iz Vječnoga Grada, nakon stotinu najganutljivijih svetih prizora, što se samo u Rimu mogu doživjeti i vidjeti, vraćaju se rimski hodočasnici sa najtvrdom odlukom, da će uvijek biti vjerni svetoj Crkvi katoličkoj, vjerni u životu, vjerni sve do smrti. Sa velikim Fenelonom govorit će svi iz dna duše svoje: »O Rimska Crkvo, Majko i Gospodarice sviju Crkava, Ti ćeš uvijek biti predmet mojoj ljubavi i mojim hvalospjevima!«

Golemim povorkama sviju naroda i plemena pridružit će se ako Bog da i katolici iz naše države u hodočašću, koje će boraviti u Rimu od 27. svibnja do 2. lipnja g. 1925. Naše dakle rimsko hodočašće pada baš u svete Duhovske blagdane, koji će nam sigurno donijeti ponajdivnije prizore u veličanstvenom Svetom Petru. Na Duhove (31. svibnja) imat će sâm Sveti Otac svečanu Misu u Svetom Petru. Naši rimski hodočasnici naći će se dakle u onoj sjajnoj vojsci od 70.000 duša, što će tada stajati u divnoj crkvi sv. Petra. I vidjet će neopisnu slavu djetinje ljubavi prema našemu Sv. Ocu. I čut će onu kao s nebesa pjesmu »Tu es Petrus — Ti si Petar, i na toj stijeni sazidat ću Crkvu svoju, i vrata paklena neće je nadvladati.« I osjetit će u duši ono sveto blaženstvo, što nam ga samo Bog može dati da osjetimo. Doista, isplati se poći u Rim, samo da to vidimo, čujemo i osjetimo u Svetom Petru.

Da u ovom svetom rimskom hodočašću bude što više i nas Bosanaca iz nadbiskupije vrhbosanske, to ovijem molim sve vrhbosanske dušobrižnike, da na Božić, iza božićne propo-

vijedi, progovore koju riječ i o Svetoj Godini u Rimu, pa da, prema ovoj okružnici, pozovu vjernike na jubilejsko hodočašće u Rim. U nekoliko riječi neka ovom lijepom prilikom vč. dušobrižnici spomenu vjernicima, kako je sv. Petar Apostol, iza kako je bio postavljen od Božanskog Spasitelja za Poglavicu Crkve, otišao u Rim, i u Rimu propovijedao kršćansku vjeru, i u Rimu umro mučeničkom smrću na križu. I tako je Apostolska Stolica, na koju je Spasitelj svijeta postavio svetoga Petra, nerazdruživo spojena sa Rimom, i Rim je za sva vremena postao središtem Crkve Božje i duhovnom glavom svega svijeta. Ima jedna latinska hodočasnička pjesma, u kojoj se lijepo veli i ovo:

O Roma nobilis, orbis et domina,
Cunctarum urbium excellentissima! —
O Rime plemeniti, svijeta gospodaru,
Od svih gradova Ti najodličniji!

Koji dakle mogu, neka pohrle u Vječni Rim, o kojem je ono rekao i poganski pjesnik:

Cui nil par est et nil secundum —
Komu nema jednakog i nema sličnog.

Nikada nijedan rimski hodočasnik nije požalio onih žrtava, što ih je imao na putu u Rim. A ovaj sveti jubilejski put u Rim donijet će svakomu hodočasniku neiskazanih duševnih utjeha i obilje duhovnih blagodati.

Ovako naš Sveti Otac Papa Pijo XI. poručuje onima, koji će u Svetoj Godini hodočastiti u Rim:

»Doći ćete u grad, koji je Isus Krist, Spasitelj ljudi, odabrao, da bude središte Njegove vjere i vječna prijestolnica njegovog Namjesnika; grad, iz kojega vam pritječe najčistija i najbistrija izvor-voda svete nauke i nebeskog oproštenja. Ovdje će zajednički vaš Otac, kojega vi ljubite i koji vas ljubi, za vas se moliti. Ovdje će pobožnost vaša lako pristupiti najdrevnijim podzemnicama, grobovima prvaka apostolskih i pohranjenim relikvijama najslavnijih mučenika. Bit će vam otvoreni hramovi, koji su kroz tolike vijekove građeni na čast Boga i svetih nebesnika, koji se tako odlikuju veličajnošću i umjetnošću, da im se kroz sva vremena divio vaskolik svijet i divit će se ubuduće. Ako ove spomenike kršćanske umjetnosti pobožno moleći i prema propisu pohodite, vjera će se vaša divotno pridignuti i srca vaša priklonit će se dobru, i tako ćete se puno bolji povratiti svaki u svoj kraj. I nije vam potrebno, da se po Rimu krećete, kaošto to čine svagdanji putnici i stranci; nego se naprotiv uklanjajte svemu, što je svjetsko, saberite se u duhu pokajanja, od kojega je naturalizam današnjeg vremena tako udaljen. U licu, nastupu i odijelu budite čedni i jedino oko toga nastojte, kako da poslove svojih duša obavite što valjanije.«

Tako nam očinski govori i poručuje naš predobri Sveti Otac Pijo XI.

A ja povodom Svete Godine određujem još ovo:

I. Po svim crkvama u nadbiskupiji vrhbosanskoj neka se Jubilarna iliti Sveta Godina objavi svečanom zvonjavom. Zvonjava ima započeti na Badnjak u 4 sata popodne i traje četvrt sata. U to vrijeme neka se vjernici pomole Bogu, da Sveta Godina, koju baš tada otvara Sveti Otac u Rimu, donese obilje nebeskih milosti čitavomu našem narodu.

II. U savezu sa okružnicom cjelokupnog Episkopata određujem nadalje, da se na Božić ove godine kupe prinosi za zlatni kalež, što će ga Hrvati prigodom tisućgodišnjice svojega kraljevstva, a na jubilejskom hodočašću u Rimu, predati u znak poštovanja i vjernosti Svetomu Ocu Papi Piju XI. Pobir za ovaj dar bit će na Božić ove godine u svim župama u crkvi i izvan crkve. Neka se vč. gg. dušobrižnici što većma zauzmu za ovaj sveti i plemeniti pobir, koji će, uz svoj doprinos, župnici odmah poslati nadbiskupskom Ordinarijatu u Sarajevu sa oznakom: »Za kalež Svetomu Ocu«.

III. U krunidbenom Tomislavovu Duvnu u Bosni, kako već spomenusmo u zajedničkom pismu Episkopata, gradi se veličanstvena Tomislavova »Spomen-crkva«. A u srcu Hrvatstva, u našem bijelom Zagrebu, revne su gospode od »Tomislava«, društva zagrebačkih Hrvatica za proslavu tisućgodišnjice hrvatskoga kraljevstva, odlučile, da u spomen tisućgodišnjeg slavlja ob-

nove povjesničku crkvu sv. Franje Ksaverskog, na obronku zagrebačkog Sljemena, i urede pred njom park sa veličanstvenom Kalvarijom i Križnim putem. Na 14 postaja ovoga Križnog puta bit će uklesane glavne zgode iz 14 vijekova hrvatske prošlosti, od doseljenja u današnju našu domovinu.

Oba su ova pothvata tako lijepa i plemenita, ali skopčana sa golemim novčanim troškovima. U tu će se svrhu u našoj nadbiskupiji kupiti prinosi u crkvi i izvan crkve na Bogojavljenje god. 1925. I pobir ovoga dana, uz svoje doprinose, odaslat će župski uredi odmah nadbiskupskom Ordinarijatu u Sarajevu sa oznakom: »Za Duvno«.

Od svega srca, vč. i preč. gg. dušobrižnici vrhbosanski, ja vas pozdravljam i blagosivam. I primite za Božić moju najsrdačniju čestitku! Vi i vaši župljani. Čestit vam svima Božić!

U Sarajevu dne 15. prosinca 1924.

† Ivan,
nadbiskup.

Katehizacija u školi i crkvi.*)

Don Krsto Stošić. — Šibenik.

1. Važnost pouke. Iako se je Jouffroy odmetnuo od Crkve i krenuo putem krivih nauka i raskošja, ipak je svoje udivljenje prema katoličkom katekizmu pokazao ovim riječima: »Ima malena knjiga, što je katolici davaju svojoj djeci. Čitajte ovu knjigu, kažem katekizam. Tu ćete naći odgovor na sva pitanja, što sam ih stavio, na sva bez iznimke. Pitajte kršćanina, otkuda potječe čovječji rod, on to znade; koja je svrha čovjeku, on znade; kuda on ide, znade. Pitajte dijete, koje u svom cijelom životu nije mislilo, za što se nalazi ovdje na zemlji i što će biti od njega poslije smrti, ono će vam dati odgovor. Pače tok svijeta, početak našega roda, pitanje o narodima, za što je čovjek određen u ovome i budućem životu, odnošaj čovjeka prema Bogu, dužnosti njegove prema bližnjemu, prava čovjeka na druge stvorove: sve to kršćanin znade. Kad odraste počet će razumijevati naravno, političko i međunarodno pravo, jer ova prava proizlaže iz kršćanstva i njime se tumače bez muke i jasno. Eto što ja zovem velikom religijom; poznajem je odatle, što ne pušta bez odgovora ni jedno od onih pitanja, koja su čovječanstvu toliko srcu prirasla«.

Ne samo Jouffroy, nego i mnogi drugi moderni pogani dive se našemu katekizmu, kao na pr. Diderot, Voltaire, Maks Stirner itd.

Daleko bi zašli, kad bi samo svece iznijeli, koji su se izvanredno zanijeli za katehizaciju i njom se bavili. Dosta je spomenuti prve umove, koje je dala katolička Crkva, kao Jerolima, Augustina, Grgura papu, Vincenca Fererskoga, Kalasancija, Vinka Paulskoga, Ignacija Loyolu, pa Bellarmina, Gersona, Bossueta, Fenelona i Fleury-a.

Biskup Dupanloup kaže, da je katehizacija za svećenika posao nad poslima, »oeuvre par excellence«. Papa Pijo V. zove ga »najsvetijim djelom« i izdaje »Rimski katekizam«. Pijo IX. naređuje, da župnici ulože sav mar u tom djelu. Leon XIII. preporuča, da se sjeme nebeskih nauka širi po njivi Gospodinovoj.

U današnjem vijeku, kad je »borba o dijete« preuzela najveći mah, kad se hoće da ga se bezbožno istrgne iz krila sv. matere Crkve, kad se ta framasonska borba, sad podmuklo, sad javno, eto i kod nas bije, razumijemo odista papu Pija X. što se u svojoj okružnici Acerbo nimis gorko tuži na tako veliko nepoznavanje vjere, i to ne samo kod prostog puka, nego i kod onih koji su inače naduti znanjem pa se rugaju vjeri i psuju što ne poznaju. Taj papa, koji je bio veliki apostol euharistije, shvatio je potrebu vjeronauka na osobiti način, pa je već prva njegova okružnica bila baš o katehizaciji, a g. 1912. po njegovoj naredbi izlazi i novi katekizam. Pio je X. uvidio, da na mladima ostaje kršćanstvo, pa ih treba iz najranije dobe predobiti za Krista, prije nego navali svijet i davao. Doista, dječje srce nije nikad neplodna njiva, nego je ono nasuprot dobro tlo za Kristovo sjeme. Nevino srce i duša djeteta jest naturaliter christiana. Jednom dobro usađenu vjeru u mladom srcu često ni najveće bure i suše u životu ne mogu uništiti. Dijete je meko poput voska, pa baš svećenik može kao umjetnik, da utisne u nj ljepotu vjere da ono postane kao anđeo.

2. Svrha pouke. Svrha je katehizacije praktična, a nije samo teorijska. Ona prosvjetljuje pamet, ali svećenik treba da veoma pazi i na odgoj volje i srca, iz ko-

*) Predavanje držano na svećeničkom sastanku u Šibeniku 28. II. ov. god. Na želju nekih od svećenstva rado ga ovdje donosimo. — Ur.

jega izlazi moralno dobro i zlo. Ova pouka neka je puna života, kao priprava za daljno kršćansko življenje, da naime kršćani provode, kako kaže Pijo X., život bez grijeha, krepostan. Naši slušatelji imaju biti »non auditores tantum sed factores verbi«. Jedan je biskup rekao vjeroučiteljima: Molim vas, nemojte mi raskršćaniti djecu!... Bit ću zadovoljan, ako djeca, kad ostave školu, budu toliko duševna ili savjesna, da u blagdane slušaju sv. misu, svaki dan se pomole Bogu i znadu pristupiti sv. sakramentima. To je dakako minimum, ali kamo sreće, da se uvijek postigne.

3. Način dobre pouke. Poznata je rečenica: Ljubav nas Kristova potiče, i ko nema ljubavi za drugoga, nikako ne može preuzeti službu propovijedanja. Naš je pak Spasitelj osobito volio djecu, koju je ljubio kao pastir svoje nevine janjce. Već po svojoj naravi dijete treba ljubavi, sućuti i brige, pa će i duhovni otac voljeti to dijete Božje. No uz ljubav treba i auktoriteta i discipline, što nije lako spojiti s ljubavlju, kako priznaje i sam don Bosko, glasoviti odgojitelj. Sa malenima red je biti malen, radije blag nego strog. Svećenik ima dobro poznavati djecu t. j. njihovu ćud i sposobnost, uopće kao i pojedinca; k tome obiteljski odgoj, kućne prilike i sam ambijent u kome se dijete kreće. Da uspjeh poučavanja bude bolji, katehizator neće prezreti pedagogijske nauke, a napose će dobro poznavati metodiku i katehetiku. Svaki učitelj vjere treba da se za svaki sat pouke pripravi, i to ne samo umno nego i čuvstveno, eda može cum unctione predavati, jer je to vrijeme i molitve i pobudivanja svetih čuvstava u slušateljima. Pri tumačenju treba važne stvari zgodno naglasiti, pripovijedati ih zanimivo, konkretno i živo, treba stvari osvijetliti primjerima iz biblije i crkvene povijesti, iz života svetaca. Ne smiju se zaboraviti realni život, liturgija, pobožnosti i dobri običaji u mjestu, misijonstvo, rad za dobru štampu, kao također ni crkveno ili pučko crkveno pjevanje. Da uspjeh bude dobar, svećeniku treba moliti. Rekao je sv. Pavao: Ego plantavi, Apollo rigavit, Deus autem incrementum dedit. Bez sunca i rose Božje milosti nema blagoslova. Stoga se ne čudimo, da ima vjeroučitelja, koji za svoje gojence aplicirahu sv. misu, kao što je aplicira župnik za puk.

Spomenuo sam način i sredstva vjerske pouke. No uza sve to ne slijedi, da svi slušatelji zaista postaju najbolji kršćani. Gdjegdje ima djece više manje hereditarno opterećene, koji su često u razredu kao kolovođe ili junaci, počinjaju razna »junaštva« i kvare druge. Katkada vjeroučitelj goji u duši djeteta najljepše kreposti, a roditelji ili »neprijatelj čovjek« guli ih i sije korov. Svećenik vodi dijete k Bogu, a svijet k davlu. Zaista je tada teško raditi na neplodnoj njivi, no i pri tom vrijedni sluga mora biti svijestan, da je uradio što je god mogao.

Što se tiče učenja napamet rekao bih ovo: Dijete iz pučke škole treba da ponese u život bar potpuno znanje sve doktrine (obične formule i molitve). Tu je jezgra cijelog vjeronauka. Pitanja pak dogmatična, gdje je neumjesna svaka preinaka, također neka se uče dobro napamet. Druga pak pitanja, koja su narativna karaktera, ne treba da djeca nabubaju; dosta je, ako ih dobro razumiju. Mislim, da je u ovom zlatna sredina. Vrijedno je spomenuti i riječi glasovitoga biskupa Kettelera, koji kaže: »Učenje je napamet samo sredstvo za svrhu, kao što je plug da ore zemlju. Ako je čovjek lijen, ne vrijedi plug. Našao sam, iako rijetko, da se učenje katekizma tako gonilo, da me je ta zloporaba djece i katekizma iznenadila. Takova je pouka zločin pred Bogom«.

Još jednu riječ o našemu planu. Mi u Dalmaciji imamo »Nastavnu osnovu za vjeroučnu pouku u pučkim i građanskim školama«, koja je ušla u krjepost šk. g. 1907.—8. Danas je ta osnova zastarjela s mnogo razloga. U njoj je uzet u obzir mali i veliki katekizam austrijskih biskupa, koji više nije u praksi niti u novoj Austriji. Osnova je slabo izrađena obzirom na pripravu za prvu ispovijed i pričest. Drugo ne spominjem; kažem samo to, da je u praksi svak izrađivao plan za sebe kako je htio, znao i mogao. Svakako, na tome ne bi smjelo ostati.

Nažalost u Dalmaciji kolaju razni katekizmi po pučkim školama, a osobito dubrovački i zadarski. Dubrovački je po lakoći najbolji, ali treba temeljite revizije prije novoga izdanja.

4. O katehezi u školi. Po kanonu 1373. C. Z. naređen je nauk vjere u svakoj osnovnoj školi, a biskupi se imadu brinuti, da se u srednjim i višim školama obilnije predaje vjerska nauka. U kan. 1381. Crkva ističe svoje pravo da nadzire pouku vjere u svim školama, a biskupi određuju učiteljske osobe, kao i vjerske knjige. To nam je svima dobro poznato, ali tako isto znademo svi, da kod nas ta crkvena naredba nije dobro provedena u praksi. Danas pače mislim da gore stojimo nego g. 1907., kad je presvij. Pulišić, nekoć šibenski biskup, pisao u svojoj okružnici: »Gdje postoji pučka škola, dužnost je dušobrižnika predavati vjeronauk i u školi točno bilježiti, što se obavilo u dotičnom odsjeku svake sedmice.... U ovom smo pogledu opazili mnogo nemara. Kako to ponizuje svećenika, kad se vidi, da je u knjizi o obrađenoj učevnoj građi zabilježeno gradivo iscrpljeno u svim predmetima, a samo ne u nauku vjere... Kakav će pojam dobiti kotarski nadzornik o revnosti i vjerskom osvjedočenju župnika, kad vidi, da u školskim knjigama o napretku i obrađenoj učevnoj građi nema zabilježeno ni gradivo ni ocjene što su učenici zaslužili u nauku vjere? ... Često se događa, da pri pohodu škole školski nadzornici videći da dušobriž-

nici ne predavaju redovito vjeronauk, ne znadu staviti u sklad nastojanje biskupa, da se poveća za Dalmaciju broj sati za vjeronauk, s nemarom vjeroučitelja, te čine katkada opaske koje nisu na ugled crkvenoj vlasti niti služe na čast dotičnih dušobrižnika, a tim više što dušobrižnici, kad su župnim poslom zapriječeni, mogu i satove, koji nisu određeni za vjeronauk u školskom oraru, odabrati, da nadoknade ove, kroz koje nisu mogli podučavati«. Nisu li ove riječi sada aktuelnije, nego kad ih je pisao presvij. gospodin? Doista nismo na bolje pošli ni danas, kad nas gone iz škole i kad neki s posmijehom govore: Ima vas svećenika, koji ne drže vjeronauk u školi; tako ga oni sami ukidaju. Čemu naše borbe na peru i riječi, protestni potpisi i ankete, kad mi svećenici našu dužnost u školi obavljamo slabo ili nikako?

U slučaju da zbilja dušobrižnik ne može katehizovati u školi, može privolom crkvene vlasti (Ordinarijata) tražiti od kotarskog školskog vijeća, da se nauk vjere povjeri svjetovnom učitelju. (V. D. Z. L. 24. V. 1869., § 5. al. 6., br. 62. i okružnicu dalm. podr. šk. vijeća 24. IV. 1874., § 4. br. 655.) No ni tada ne prestaje dužnost svećenika, da dođe u školu i vodi nadzor u tako važnom predmetu.

5. Primanje sakramenata. Ispovijed. Kan. 906. naređuje, da kršćanin, kad dođe k razumu, ima dužnost ispovijedati se bar jedamput na godinu. U kanonu nije određena doba djeteta za ispovijed. I naša crkvena vlast nije u tome ništa pobliže odredila. Naredila je samo, da školska djeca imaju pristupiti na sakramente četiri puta na godinu, pri otvoru škole, o Božiću, o Uskrsu i pri koncu škol. godine. Da li se ovo baš svagdje u selima vrši to je pitanje. Ipak je učeni Gerson rekao, »da je ispovijed djece najuspješnije sredstvo za njihov popravak, a ima ga jedino katolička Crkva«. U zavodu don Bosca bilo je na stotine mladića sakupljenih tako rekavši s koca i s konopca, uzetih s ulice i iz najgorega ambijenta, a ipak su ti mladići kroz kratko vrijeme takovi postali, da ih nije trebalo za čitave godine kazniti ni jedan put. Don Bosco je našao vrlo jakog pomoćnika u sakramentu ispovijedi i pričesti.

Gdjekad se dogodi, da svećenik nije dao dovoljno važnosti prvoj ispovijedi djece, i nije znao uzbuditi u njima sva ona čuvstva, koja traži ovaj spasonosni sakramenat. Moramo nastojati, da prva ispovijed ostane duboko u duši djeteta. Po mogućnosti toga puta, kao i inače, dobro je možda da sam vjeroučitelj ne ispovijeda svoju djecu, ali dozvani ispovjednici neka ne gone samo da se što prije svrši, pa da kaže jedan: ja sam ih za jednu uru ispovjedio 20; drugi: ja 30!

Pričest. Poznate su naredbe pape Pija X. o pričesti djece i o čestoj pričesti. Spomenuti mi je samo ovo: Po § 4. kan. 854. spada i na ispovjednika odrediti, da li je dijete sposobno za prvu pričest, a to znači, da se je ono prije toga koji put ispovijedalo. O dispoziciji djeteta za pričest sudi i župnik i roditelji. Župnik ili vjeroučitelj mora imati na pameti kan. 854. § 1., u kome se za djecu traži »cognitio et gustus«. (O pričesti djece na smrtnom času ovdje nije govor.) Zato treba »neko potpunije znanje kršćanskog nauka i brižnija priprava, t. j. da djeca znadu bar ono što je de necessitate medii te prema svojoj dobi imadu pobožnosti«.

Papa Pijo X. u pismu na predsjednika francuske bratovštine katekizma tumači svoju misao o pričesti djece u tom smislu, da se k ranijoj sv. pričesti ne pripuštaju djeca, ako nema sigurna jamstva, da će se kasnije temeljitijom poukom pripravljati na svečanu prvu pričest, jer, veli, »kad ne bi bilo tako, to bi prva pričest bila na propast Crkvi. Ništa ne može nadoknaditi religijsku pouku«. Ovo treba držati na pameti, jer osobito u našim (dalmatinskim) zagorskim mjestima djeca poslije prve pričesti ne dolaze više nikako na kršćanski nauk. Po kan. 1322. dužan je župnik i poslije prve svečane pričesti obilnijom poukom mladež poučavati. Kanon ne kaže, koliko vremena. U krčkoj je biskupiji naređeno, da se za jednu ili dvije godine sakuplja mladež, iza kako je ostavila školu, dakle iza kako se pričestila. U koliko je meni poznato, kod nas toga nema. Običaj je samo ovdje i ondje, da se iza prve pričesti djeca još nekoliko puta pričeste, a otprije se običavalo to činiti za šest sedmica u čast sv. Alojziju.

Naš je biskupski Ordinarijat naredio, da se djeca u školama prvi put pričeste najdalje u III. tečaju. Stoga sam mišljenja, prema našim okolnostima, da se školska djeca redovito prvi put ispovjede u II. tečaju a prvi put pričeste (svečano) u III.,; u IV. pak neka se krizmaju, gdje je to moguće[1]). Tako će djeca primiti sve sakramente i na to priviknuti kroz one godine, kad su u školama.

Krizma. Po kan. 786. može se netko krizmati i prije nego dođe na razum, no kad je došao, treba da je dovoljno poučen. O dobi ne kaže kanon ništa. Dakle ne bi bilo neumjesno, da se djeca krizmaju i prije prve pričesti. Po kan. 788. konvenientno je samo, da se odgodi krizma do sedme godine; osim ako je dijete na umoru ili postoje drugi razlozi. Valja nastojati, ako je moguće, da djeca prime sv. krizmu prije nego odu iz pučke škole, ili svakako prije puberteta, koje je vrijeme vrlo odlučno za moralni, intelektualni i tjelesni razvitak mladeži. Baš

[1]) Ovakovo rješenje, obzirom na prvu sv. pričest djece, držimo da ne odgovara posve crkvenim zahtjevima, i da se može opravdati samo posebnim prilikama, koje mogu da privremeno gdjegod stvore neku nemogućnost te se ne može zakon u cijelom opsegu izvršiti — kako to ističe i pisac. (Op. Ur.)

u mladosti treba svima osobite milosti Duha Svetoga. Bilo bi dobro, da župnik prije pastirskog biskupskog pohoda pozove ne samo općenito vjernike na sv. krizmu, nego zgodnim načinom i pojedince, koji su poodmakli godinama a žive bez biljega ovoga sakramenta. Priprava za krizmu biva redovito deset dana. Svaki se dan moli i govori o Duhu Svetome, o sv. krizmi i o crkvenim događajima, po kojima se vidi, kako Duh Sveti vodi i upravlja svojom Crkvom.

6. Katehizacija u crkvi. Crkva ima vlast da naučava sve ljude. K tome poznata je riječ apostola: »fides ex auditu«. Svećenik dakle ima dužnost, da živom riječju uči narod. Tridentinski sabor nareduje biskupima, da se pobrinu, neka svake nedjelje i blagdana u svakoj župi bude početna (temeljna) pouka vjere za mladež. Ne znači to samo mladež, nego i starije, koji su u neznanju slični mladeži. Osim toga tridentinski sabor hoće, da bude posebna pouka i u posebno vrijeme za ispovijed, pričest i krizmu.

God. 1905. je papa Pijo X. izdao svoju okružnicu o kršćanskom nauku. On nareduje ovo: Svi dušobrižnici moraju svake nedjelje i blagdana bez iznimke podučavati mladež obojega spola po jedan sat, držati kateheze za odrasle, propovijed ili homiliju preko mise, a u drugo vrijeme dužni su neprekidno kroz više dana pripravljati mladež za ispovijed i pričest.

Novi crkveni zakoni odreduju ovako: Po kan. 1330. mora biti kroz neko doba od više dana pouka za ispovijed i pričest, i to svake godine; u korizmi pak, ako se može, biva priprava za pričest.

Kan. 1331. nareduje, da župnik i poslije prve pričesti obilnije predaje kršćanski nauk, (dakle »katehizam ustrajnosti«). Kan. 1332. nareduje nedjeljom i blagdanom kateheze za odrasle. Ura i način nije označen, jer treba uzeti u obzir okolnosti. Po kan. 1333., ako je dušobrižnik zakonito zapriječen, imaju se za kateheze upotrebiti drugi svećenici (pače po kan. 1334. i redovnici), te svjetovnjaci. U ovim kanonima iznesene su sve dužnosti vjerske pouke. Važnost te pouke istakao je i sadašnji sv. Otac papa Pijo XI., koji je lani na Petrovo izdao okružnicu o potrebi dobre kršćanske poduke. On je pače osnovao posebni ured u području kongregacije sv. Zbora, koji ima nadzirati vjersku pouku u cijelom svijetu. Naredio je, da svaki biskup svake treće godine izvješćuje, kako stoji vjerska pouka u njegovoj biskupiji. Na koncu je pozvao sv. Otac sve muške i ženske organizacije, da dolaze na javnu pouku.

Vrijedno je pri ovom iznijeti naredbu drugog krčkog sinoda, koji je održao naš slavni biskup dr. Mahnić. On kaže: »Neka se u nedjelju ne ispušta katehizacija zbog drugih funkcija, dapače neka se radije izostave druge nepotrebne funkcije (kao n. pr. Ružarje, novena itd.), jer je katehizacija žila kucavica kršćanskog života... Od toga nikoga ne opravdava slabo ili gotovo nikakvo polađanje kršćanskog nauka, jer nama treba učiniti što spada na nas, iako ih malo od toga crpe korist. Gdje je veće neznanje kršćanskog nauka, tu je slobodno i prije podne, osim običajne kateheze od poslije podne, zamijeniti običnu propovijed ili homiliju bilo na župnoj bilo na jutarnjoj misi; ali ne ipak uvijek nego naizmjenice. Tu pak katehezu treba tako uzeti, da se podaje u formi govora ili katehetične propovijedi«. Praktični biskup nije zaboravio spomenuti, da župnici nastoje privući mladež i darovima i nagradama, pa bilo i na teret crkve.

Osim ovoga krčki sinod preporuča župnicima, da osobito u adventu ili u korizmi podaju zasebne pouke mladićima, djevojkama, majkama, i to u sakristiji ili na drugom zgodnom mjestu, jer bi javne pouke i opomene mogle biti »scandalum pusillorum«, pa ih razborit čovjek ne može u crkvi javno iznašati.

U našim zagorskim župama mislim, da bi se prije mise mogla držati kateheza za djecu, a po misi ili gdjekad pod misom za odrasle. Tamo bi se mogao uvesti krasan običaj koji je u mnogim mjestima našega primorja, naime da župnik svake prve nedjelje u mjesecu zajedno sa pukom govori i moli doktrinu (nauk i obične molitve). To bi se gdjegdje ispočetka djelomično moglo i češće učiniti, jer u nekim župama mnogi nauče ne od svećenikâ nego od roditeljâ, molitve često vrlo čudne i neumjesne.

7. Katehizacija u raštrkanim župama. Ovo je još uvijek otvoreno pitanje, koje se ima riješiti. Bivši je naš presvij. biskup Pulišić u spomenutoj okružnici ovako pisao: »U raštrkanim župama treba djecu učiti kršćanski nauk ne samo u crkvi nego gdjegod se pruži prilika, te katkada zaći od kuće do kuće i u daljne odjele župe, pa ih ondje na skupu poučavati u najpotrebitijim vjerskim istinama i opomenuti također roditelje, rodake, susjede i druge pobožne osobe, da ih poučavaju. Tko ovako ne postupa, nije dobar pastir. Kako se znade naći svaku obitelj kad se kupi redovina, tako će revni dušobrižnici naći način da svakoga pouče u kršćanskom nauku, jer će za pojedinoga vjernika morati polagati račun pred Bogom. Gdje je moguće, nastojat će poštovani dušobrižnici, da se uvedu bratovštine kršćanskog nauka, kako to nareduje sv. Otac Papa Pijo X. u enciklici Acerbo nimis.« Kad je izašla ova biskupska okružnica, mnogi su se svećenici skandalizirali i prigovarali. Ipak znamo, da je naš Spasitelj išao od mjesta do mjesta naučavajući i svakomu dobro čineći. No i poslije biskupske okružnice kod nas je ostalo pri starome, niti se naime katekizira po raštrkanim dijelovima župe, niti opstoje kakve bratovštine kršćanskog nauka, već ko hoće doći k crkvi, tu će čuti propovijed ili katehezu. Ipak je u krčkoj

biskupiji pokojni dr. Mahnić uveo preko djevojaka članica Društva Srca Isusova pouku mladeži u nekim raštrkanim mjestima. One tu pouku preuzimlju osobito zimi i kad svećenik ne dolazi zbog slaba vremena. Biskup je preporučio svećenstvu da takove djevojke i žene upute u način pouke.

Sigurno ne će biti na odmet, što ovdje iznašam način katehizacije u raštrkanim dijelovima župe, koji je u praksi u rotenburškoj biskupiji. Sam svećenik odlazi u nedjelju poslijepodne, a gdjekada i u radne dane. Gdje je moguće sastaju se slušatelji u područnoj crkvi, inače u školi ili kakvoj drugoj kući u samom selu. Pouka se napose čini za stariju i za mladu djecu, no gdjekad za nuždu i zajedno. Ako ne postoji škola, svećenik pri ovim sastancima napose podučava mladež za ispovijed, pričest i krizmu. Ordinarijat odreduje dekretom, prema okolnostima u pojedinoj župi, k a d a, k a k o i g d j e se ima provesti katehizaciju. Inače je naredeno, da župnik bude u dogovoru s roditeljima, koji su i onako po Božjemu zakonu dužni podučavati svoju djecu u vjeri.

Nekoć je i kod nas vjerska pouka u selima cvala. »Naši stari glagolaši (piše presvij. Puljišić) marljivo su katehizovali odrasle, te je bila prava milota ispovijedati u mnogim župama kršćane, koji su sami zbog katehetičke pouke znali se ispovijedati po zapovijedima Božjim i crkvenima, a ispovjedniku nije se trebalo mučiti, da im upitima popunja ispovijed. Ti naši stari župnici nisu pohadali visoke škole niti su imali pri ruci toliko izvrsnih katehetičnih djela, kao što ih mi imamo, ali su imali svećeničkog duha i pastirske revnosti«.

Vrlo je težak posao katehizirati dobro i sa uspjehom, ali mi svećenici ne smijemo zaboraviti riječi Isusovih: K a d s t e š t a u č i n i l i j e d n o m e o d n a j m a n j e m o j e b r a ć e, m e n i s t e u č i n i l i. (Mat. 25, 49.), zatim riječi sv. Pavla: S v j e d o č i m v a m u d a n a š n j i d a n, d a s a m č i s t o d k r v i s v i j u, j e r n i s a m i z m i c a o, d a v a m n a v i j e s t i m s v a k i B o ž j i s a v j e t. (Dj. 20, 27.). U ovoj službi nas mora tješiti misao, da sudjelujemo s Bogom u spasu duša i da će nam on dati vječnu slavu. »Koji podučavaju mnoge u pravdi (t. j. svetosti), sjat će poput zvijezda u svederne vječnosti«. (Dan. 12, 8.).

8. I n s p e k c i j a. I ova je stvar vrlo važna, premda se zapušta. Kako rekosmo, u kan. 1381. ističe Crkva svoje pravo nadzora vjerske pouke. Po kan. 1382. mogu biskupi po sebi i po svojim delegatima obaći sve škole, gdje se vjera podučava. Ako je župnik zapriječen da podučava osobno, ipak mu je dužnost (kan. 1329—1333.) da nadzire pouku u pučkoj školi.

Po kan. 447. § 2. dekan (vicarius foraneus) ima dužnost da nadzire katehizaciju za djecu i za odrasle. I ako kanon ne govori o školi kad spominje katehizaciju, ipak jer se vjeronauk predaje kod nas u školama, dužnost je dekanova i tamo poći. To jasno nalaže i pravilnik naše biskupije od g. 1904. za dekanske vizite, po kojemu su dekani dužni nadzirati kateheze za odrasle i poučavanje kršćanskog nauka za djecu (f). a k tome oni su biskupski povjerenici zbog poučavanja vjere u pučkim školama (k).

U mnogim biskupijama, kao n. pr. u celovačkoj, nadzor za vjeronauk ne povjerava se dekanima, nego drugim sposobnim svećenicima za pet godina. Ako je taj nadzornik vjeroučitelj, njega istoga nadzire biskupov zastupnik. Početnika pak u katehizovanju nadzire župnik bar četiri puta na godinu i pri tome mu daje praktičnih naputaka. U drugim biskupijama postoje »biskupski komisari«, koji nadgledaju vjersko-moralni odgoj u školama. U Dalmaciji ima ih samo po gradovima, premda i sami biskupi obilaze škole. U mnogim mjestima prestali su se imenovati komisari samo za počast, pa se imenuje i mlade ljude, koji su upućeni u pedagogiji i katehetici, a k tome su aktivni u katehizovanju. Njemački su nekoć katehete molili od biskupskih ordinarijata, da se za komisare ne imenuju ljudi, koji već deset godina ne katehiziraju i ne prate literarnog razvitka odnosnih nauka. Od komisara se naime traži, da bude dobar savjetnik, a ne samo šuteći motrilac.

Socijalno pitanje i moral.

N a p i s a o **Dragan Čelik.**

(Svršetak).

Medu cehovima razvio se je i zadrugarski pokret po načelu: »Jedan za sve, svi za jednoga.« Uredili su zajednička skladišta, kupovali su zajednički potrebni materijal za obrt i tako je svaki pojedini član radio za svoje blagostanje kao i za blagostanje čitavog staleža.

Cehovi su imali i vlastite potporne blagajne. Služile su za potporu siromaka, bolesnika, majstora, pomoćnika i naučnika. Iz blagajne se je članovima davao beskamatni zajam. I pomoćnici su mogli dignuti beskamatni zajam, ako su našli dva jamca. Novac za blagajnu dolazio je dijelom od dobrovoljnih priloga i dijelom od propisanih taksa. Ako je netko bio kažnjen novčanom globom, svotu je imao dati u potpornu blagajnu.

Prema kršćanskom načelu, da su svi ljudi djeca jednog Oca nebeskog i da je čitavo kršćanstvo kao jedna velika obitelj, bio je uređen i odnošaj između naučnika, pomoćnika i majstora.

Čim je naučnik nastupio kod majstora, odmah ga se je smatralo članom obitelji. Tim časom i on je spao pod roditeljski odgoj i očinsku brigu svoga poslodavca. Osobita se je važnost polagala, da naučnik živi vjerskim životom te da zavoli rad i red. Od majstora je dobivao hranu i odijelo. Majstor ga je mogao kažnjavati jednako kao i svako svoje dijete. Jedino u slučaju teškog prekršaja, majstor je predavao stvar cehu, da je rasudi i uredi.

Sličan je odnošaj vladao između pomoćnika i majstora. Pomoćnik je također spadao pod očinsku brigu i skrb svoga majstora, koji se je posebno morao brinuti za vjerski i ćudoredni odgoj svoga novog sina. Redovito su imali stan i potpunu opskrbu u kući majstora. Zabranjeno im je bilo napose pijančevanje i hazardna igra. U određeno vrijeme morali su na večer biti u svome stanu i nijesu smjeli preko noći izostati.

Da budu što bolje obezbijeđeni, pomoćnici su u cehovskoj organizaciji stvorili vlastite staleške korporacije. O njima piše Ivan Janssen: »Die Standesehre der Gesellen fand ihren besondern Halt in den Gesellenverbänden, die sich unter vielen Kämpfen mit den Meistern, vornehmlich während des 15. Jahrhunderts, entwickelten und am Ende desselben ihre höchste Blüte erreichten. Diese Verbände und Brüderschaften waren nach dem Vorbilde der Gesamtzunft gebildet und blieben mit ihr im Zusammenhang, aber sie hatten ihre eigenen »Rollen« und Statuten, wählten eigene Vorstände und Beamte, übten die Gerichtsbarkeit in allen genossenschaftlichen Angelegenheiten, in gewissen Fällen sogar bei Streitigkeiten mit den Meistern, erhoben Beiträge und Strafgelder und verwalteten ihr gemeinsames Vermögen, aus welchem sie kranke und verarmte Mitglieder unterstützten und Vorschüsse gaben.« (»Geschichte des deutschen Volkes«. S. 332.)

Položaj majstora bijaše također uređen prema stalnim propisima, koji su štitili interese pojedinaca i cjeline. Svaki je majstor morao biti potpuno kvalificiran u svojoj struci, a poštenje mu je moralo biti jednom od prvih moralnih kvalifikacija. Cehovskim majstorom nije mogao biti proglašen onaj, koji nije bio tako situiran, da bi mogao otvoriti vlastitu radnju. Pristupom u ceh našao se je u moćnoj organizaciji, koja ga je pomagala u svakoj potrebi.

Ovaj letimični i kratki pregled o socijalnoj akciji prve Crkve i cehovskoj organizaciji srednjega vijeka jasan je dokaz, da je sretan i zadovoljan socijalni život moguć samo onda, kada je uređen po etičnim i moralnim načelima. On logikom događaja nepobitno dokazuje, da su na stranputici oni, koji hoće, da kineskim zidom rastave socijalno pitanje od morala. Historia - magistra vitae uči bjelodano, da se je socijalni život normalno razvijao, dok je primao hranu od moralnih principa kršćanstva, te da su ćudoredna načela temelji zgrade socijalnoga blagostanja.

*

Bez ćudoredne reforme nemoguće je provesti socijalnu reformu. Moral je onaj motor, koji će današnje centrifugalne individuume čovječanskog organizma okrenuti u centripetalnom smjeru. Etična načela ne propovijedaju evanđelja sile i nasilja, nego nutarnjom svojom snagom vode čovječanstvo do prave ljubavi, do socijalne pravednosti, uzajamnosti i bratstva. O ovom je poznati pisac F. W. Foerster napisao čitavo djelo pod naslovom »Christentum und Klassenkampf« (Zürich 1919.) Osnovna je misao djela, da kršćanstvo sa ćudorednim načelima daje zlatni ključ riješenju socijalnog problema. Nekoliko misli iz ove knjige biti će najzgodniji zaključak naše raspravice.

»Sve socijalne pomoćne metode i svi socijalni programi potrebuju orientaciju prema kršćanskoj istini o životu i duši, da se u ovim teškim problemima ukloni utjecaj svakog jednostranog, mehaničkog i utopističkog načina i da se uvijek sačuva zdravi odnošaj između nutarnje i vanjske reforme. Stoga je također u interesu čisto praktične pomoći od odlučne važnosti, da se kršćanin obzirom na čitavo socijalno pitanje ponajprije spusti u jezgru kršćanske istine; jer kršćanstvo je ujedno i temeljni odgovor na socijalno pitanje.« (O. c. p. 2.)

»Kršćanstvo organizira društvo, dok organizira dušu i to je je jezgra kršćanske socijalne pomoći, iz koje onda slijedi sva dalnja kršćanska socijalna praksa....... Glavna zadaća kršćanstva ostaje u tom, da proizvede ono nutarnje stanje u čovjeku, koje će se i samo vanjskim načinom očitovati i djelovati. (O. c. p. 3.)

»Najveća su kršćanska djela stvorena na najskrovitijem temelju duše i mogu se vidjeti samo prosvijetljenim očima..... Da se ne bi krivo shvatilo, izričito spominjem, da je i kršćanstvo ovdje za socijalno pitanje a ne samo za individualnu dušu. Ali kršćanstvo ima svoju posebnu metodu, po kojoj radi na obnovi društva. »Brinite se najprije za kraljevstvo Božje, a ostalo će vam se sve dodati.« Ova briga za kraljevstvo Božje ne znači, da tražimo savršeno društvo zemaljsko, nego znači: Brinite se najprije, da obratite volju, koja će sve, što je od Boga otpalo u vama, privadati praizvoru

svakoga života. Shvatite u Sinu svu veličanstvenost i istinitost Oca. Tada će i Mammon izgubiti nad vama svoju moć. Tada ćete biti zreli za zajednicu, a ne ćete živjeti, da druge zakidate. Gdje takav duh živi, tamo iz svake borbe interesa nastaju sami od sebe zahtjevi višega života. Svuda pobjeduje ljubav nad sebičnosti i obzir nad samovoljom. »Krist je Raspeti riješenje svih poteškoća.« U ovom je i to samo u ovom smislu kršćanstvo najveća stvaralačka snaga svih vremena..... U tome se stvaranju pravih ljudi kroz Boga čovjeka sastoji djelovanje kršćanstva za socijalno pitanje.« (O. c. p. 6.)

Ramón Ruiz Amado D. I.:

Laicizam u uzgoju.[1])

Ko nije sa mnom, protiv mene je; i ko ne sabira sa mnom, rasiplje. Mat. 12, 30.

Naziv laička škola zvuči neugodno i vrijeda pobožne uši: hvala Bogu, dajbudi u Španjolskoj (zasada i u Hrvatskoj). Ali se svi, što se križaju, kad se radi o uvadanju laičkih škola, držeći ih posve pravo đavolskim poslom, svi se ti ne zgražaju jednako pred laicizmom u uzgoju. Dvije su vrsti laicizma: pozitivni, bezbožni, psovački koji uzgaja djecu u mržnji na službenike Gospodnje, uči ih, da ruže svete stvari, da sotonski preziru samoga Stvoritelja. Taj laicizam zadahnjuje laičke škole, koje zato, kako rekosmo, napunjuju grozom svakoga dobrog kršćanina, a morale bi i svakoga poštenog čovjeka i domoljuba. Jer uzgajati nježnu djecu u mržnji na Boga i na svoga bližnjega nije samo strahovit grijeh protiv religije, van je i zločin protiv čovječanstva, a napose protiv domovine.

Nu osim toga laicizam ima još jedan, negativni. Ne uči on, da se zgražamo pred Bogom; ali isto tako ne uči, ni da ga ljubimo. Ne propovijeda mržnje na svećenika, ali ne uliva ni dolična štovanja. Ne odbacuje očito kršćanstva, ali ne nastoji u djetinje srce usaditi kršćanskih osjećaja.

Nažalost, taj laicizam ne zadaje straha kao onaj drugi. I zato baš treba da prozborimo o njemu. Jer vjeri nije manje opasan od prvoga. Dapače gdjekad znade biti i opasniji. Napose u današnjim našim društvenim prilikama možemo lako ustvrditi, da više nevjernika rada laicizam negativni i indiferentni nego pozitivni i sektarski. Jer je ovome na čelu natpis, od kojega bježe svi, što sačuvaše i mrvicu kršćanske vjere ili barem volj koju pristojnu naviku. Drugi je na oko manje strašan, ali baca čitave naraštaje u indiferentizam i bezvjerje.

Ne treba se zato bojati u Španiji (ni u Hrvatskoj) škole protiv Boga van škole bez Boga. Ne treba se bojati ni porodice bestidno sektarske i bezbožne, nego više porodice isprazne, koja nemarno uzgaja vjerski svoju djecu.

I.

K vjeri se kršćanskoj dolazi dviema stazama: obraćanjem i uzgojem. Obraćanjem predobiše apostoli za Krista poganska društva. Uzgojem nastadoše kršćanski naraštaji, koji punih 19 vijekova produžiše život Crkve. Oba načina, kojima se prihvata vjera, imaju posebne prednosti. Pogani, uzgojeni u tmici poganstva i u sramoti rdava ćudoreda, vodeni milošću dodoše k Crkvi Isusovoj. Osjetiše živo dojam njene svetosti i razumne istine, i novošću svih stvari i silnom oprekom svojemu kumirstvu. Istina je, da su stare navike zastarjele pokvarenosti morale i te kako priječiti, da se ne odreknu svojih taština i blatnih užitaka. Živo nam to opisuje sv. Augustin u tijeku svoga obraćanja, što ga je ocrtao u svojim Ispovijestima. Ali kad s pomoću milosti jednom prebrodiše te poteškoće, ko će posumnjati, da novokrštenici ne iskusiše najčišće zadovoljštine, poredeći novu nauku punu svjetlosti i nebeske pouke s luckastim buncanjem poganstva; poredeći čistoću njezinih tajna s nečistim poganskim misterijama; slast kršćanske ljubavi s okrutnom teškom sebičnošću neznabožačkoga svijeta! A povrh svega, kako da se ne bi zapalilo njihovo srce ljubavlju Božjom, kad doznaše od kršćana, da se Bog skrbi za njih očinskom skrbi, da je s neba sišao, eda ih uči i polije krv za njihovo spasenje i daje im se u Euharistiji s tolikim neslućenim čudom od ljubavi! Njima, koji bijahu vični promatrati svoje bogove kao neke sebične velikaše, što se titraju s ljudskim udesom i smrtnike prepuštaju nevolji, a sami uživaju na svojem Olimpu pijući nektar i jedući ambrosiju! Kako da ne plane žarkom ljubavi prema Bogu raspetome onaj, koji se bio naučio na čudnu onu vladavinu homerskih bogova, što zadaše mnogo zala bijednim smrtnicima, ali sami žive u vječnoj sreći!

I ti dojmovi, i te kako prikladni da utvrduju vjeru i krijepe ljubav, djeluju na grješnike zalutale u bezdan nećudoreda, kad dobrotom Božjom otvore oči i dadu se na žarku pokoru. Oni nalaze rijeku mira, što teče iz sama njihova srca, nakon velike rasipnosti pomirenoga s Ocem milosrda. Tvrdi kruh skrbi i grko piće grižnje, kojim ih

[1]) Iz zbirke konferencija: Los peligros de la Fe. Barcelona, 1905.

je pitao okrutni gospodar, što su mu rabotali, isporeduju s Kruhom anđeoskim, što ga jedu siti u kući Božjoj, i s vinom radosti, što ih opaja i zasladuje sav trud. I nedvoumno je žar novokrštenika jednima, a neobična vedrina savjesti drugima bila velika pomoć, te ustrajaše u vjeri i službi Božjoj, kadno se već u zreloj dobi nakon lutanja daleko od Boga obratiše k Njemu razumnim pobudama.

Nisu manje srećni ni drugi, koje još nejačke, roditelji privedoše k vjeri, a Crkva ih uz to preozbiljno jamstvo posveti krstom. Ima nešto, na što ne znam jeste li ikad pozorno pazili. Crkva živo želi, da svi rođeni uđu krštenjem u njezino krilo. Ali izvan smrtne pogibli ne krsti nikoga, ako joj volj ko ne zajamči, kad krštenik dopre do određene dobi, da će ga naučiti poznavati Boga i živjeti kršćanski.

Jeste li ikad prosuđivali ponašanje misionara, koji ide kroz daleke šume, gdje stanuju nevjernici, pa nađe pred kojom jadnom kolibicom djetešce, što ga je neko ostavio? Motrite onoga revnog svećenika, koji drage volje ostavi svoju domovinu i noseći glavu u torbi pođe tražiti nevjernike, da ih krsti i dovede u jedinu ovčarnicu Kristovu. Gledajte, gdje uzimlje u naručje ovo malo dijete i motri ga očima punim samilosti i sa živom željom, da posveti Bogu onu još nevinu dušu. Ni traga djetinjim roditeljima, a nema ih kada ni tražiti ni moliti, da ga dopuste krstiti. Šta će sad? Što bi mu vi preporučili? Vi bi zacijelo pristali uz njegovu pobožnu čežnju, te ga nagovorili, da onu siromašnu dušu opere preporodnom vodom i prepusti je njezinu udesu. Rekli biste mu: ta umre li to dijete prije nego mu osobni grijesi otmu nevinost, naći će otvorene dvore nebeske! Tako biste vi učinili. Srce bi se misionarovo složilo s vama. Ali Crkva, koja se sto puta više stara za tu dušu, dovikuje vama i njemu: Polako! Ne krsti toga djeteta (van da će po sve pute sad na umrijeti), dok se prije ne uvjeriš, da će imati oca ili učitelja ili pobožno čeljade, što će ga uzgojiti u vjeri, koju ćeš mu uliti sakramentom.

Tako bi bilo, kad bi vam tisuće divljačkih porodica drage volje donijele djecu, da ih krstite, a bez jamstva, da će ih uzgojiti kršćanski, jer sami ne vjeruju ili ne znadu. Jamstvo, što se zahtijeva u neznabožačkoj zemlji, ište se isto tako i u zemlji kršćanskoj. Nije tu Crkva zadovoljna jamstvom dvojice roditelja, van zahtijeva dvije druge osobe, koje se vežu, da će naknaditi nedostatak u kršćanskom uzgoju krštenika. To je razlog, zašto se zahtijevaju k u m o v i. Ako li se u tim stvarima u kršćanskim zemljama ne postupa baš na dlaku, razlog je, jer se ne drži vjerojatnim, da se kršteno dijete ne će uzgojiti kršćanski.

Ne dosegosmo, da se više cijeni zamašaj kršćanskoga uzgoja u prvoj dobi, nego zahtijeva Crkva, preljubezna i prerevna majka za spasenje duša, kada pristaje, da se krsti dijete. Ne može se dakako poreći, da bi mogao neki postotak djece, što se krste potajno ili bez roditeljskoga pristanka, umrijeti prije, nego dođe k razumu i poći u nebo, odakle se izlučuje slučajno jer nije kršten. E pa što može zadržavati Crkvu, da se pokazuje tako nerevnom u stvari, gdje se stavlja na kocku spasenje tolikih duša?

Ne izlučujemo drugih razloga, što ih navode teolozi raspredajući o tom gradivu. A držimo, da se ovaj može zgodno navesti za podupiranj crkvene prakse: ako se u djetinjstvu podijeli krst, a dijete se ne će uzgojiti kršćanski, oskvrnjuje se sakramenat i biljeg, što ga utiska, a k tome se onemogućuje podjela novoga krsta, koji bi dao početak natprirodnome životu i novokršteniku pružio spomenutu korist. Jer su samo dva puta do žive i konjenite vjere, obraćenje ili uzgoj, gdje nema prilike, da će se dobro uzgajati, drži Crkva zgodnijim da odgodi krst, eda bude najsavršenije počelo za potpuno obraćenje.

Zgodno se može primijeniti ono, što kaže Apostol u poslanici Židovima (6, 4.): da je nemoguće, te se opet obnove pokorom oni, što su jednom p r o s v i j e t l j e n i krstom, a poslije pali; kao što je nemoguće, da Krist umre iznovice za njih i pribavi im drugo otkupljenje. A razjašnjuje tu nauku poredeći sa zemljom, koja je ovlažena iz oblaka, ali nije urodila pšenicom već trnjem i dračom, a ta je, veli, zabačena i osuđena na vatru. Zato već kršteni ne mogu primiti drugi put p r o s v j e t e krsne, koja bi ih probudila u život novoga čovjeka; već su neplodna zemlja, što ne dobi vlage s neba, i to zbog krivnje težaka, koji je ne obradi uzgojem. A mnogo je teže, da takovići započnu gorljiv život i čvrsto zagrle vjeru, nego oni, što nikad ne pripadahu Crkvi, pa o njima veli Bog u Otkrivenju: E v o t v o r i m s v e n o v o.

Ovo raspredanje mora biti dosta, da mi vjernici upoznamo veliki zamašaj kršćanskoga uzgoja za postojano ispovijedanje vjere i pogibao po vjeru radi nestašice toga uzgoja. A pogibao prijeti ne samo od pozitivnoga laicizma već i od negativnoga, a taj je u nedostatku vjerskoga osjećaja. Oci porodice moraju i te kako prosuditi tu golemu odgovornost, što je navališe na se, kad dođoše krstiti svoju djecu. Jer su onda ta djeca pripuštena na krst samo uz njihovo jamstvo; a bez jamstva ih ne bi bili krstili. Nastao je neke ruke ugovor, kojim založiše svoju vjernost i obvezaše se, da će djecu uzgojiti kršćanski. A gdje nema roditelja, ta dužnost pada na kumove.

(Svršit će se.)

Okružnica.

Br. 2116.

Svjetska molitvena oktava za sjedinjenje svih kršćana u katoličkoj Crkvi i za obraćenje nevjernika, od 18. do 25. siječnja.

Spasitelj svijeta, Naš Gospodin Isus, molio se je na zadnjoj večeri Ocu nebeskome, da se sve izgubljene i raspršene ovce njegove opet sakupe u njegovu ovčinjaku i slijede glas jednoga, zajedničkog pastira (Iv. 17.). Ne možemo ni mi zamisliti dostojnijeg predmeta svojim molitvama, nego da se svesrdno pridružimo toj molitvenoj nakani, koja je bila u predvečerje pregorke muke njegove tako na Srcu božanskom Spasitelju. Iz ovoga istog uvjerenja nikla je također molitvena osmina, koju vam evo, draga braćo, hoću da ovom okružnicom najtoplije preporučim za javnu i privatnu pobožnost, svima: i svećenicima i vjernicima i županama i vjerskim društvima i katoličkim zavodima.

Zamisao te osmine nikla je na nekatoličkom tlu, među anglikancima, i njezin osnivač je u istu svrhu osnovao i posebnu redovničku »Družbu za naknadu«. Bog je ovdje upravo očevidno blagoslovio dobru volju i iskrene molitve: sam osnivač Fr. Paul James Francis sa cijelom svojom »Družbom za naknadu« prijeđe u katoličku Crkvu, u kojoj sada dalje radi za proširenje svojih apostolskih ciljeva.

Molitvena osmina raširila se već po svemu katoličkom svijetu; blagoslovio ju je posebnim breveom blage uspomene Papa Benedikt XV. i obdario ju potpunim oprostom uz obične uvjete. Što više, prihvatile su je i preporučile i nesjedinjene istočne crkve i protestantske sljedbe na »svjetskom kongresu kršćanskih crkava« god. 1920.

Molitvena osmina obavlja se prema naputku koji niže slijedi. Ovu uistinu katoličku pobožnost svima najtoplije na srce stavljam.

Sarajevo, dne 12. prosinca 1924.

† Ivan,
nadbiskup.

Osmina počinje svetkovinom »Stolice sv. Petra« dne 18. siječnja, a svršava svetkovinom »Obraćenja sv. Pavla« dne 25. siječnja.

Za vrijeme osmine moli se dnevno ova molitva:

Ant.: »Da svi jedno budu, kao što Ti, Oče, u meni, i ja u Tebi; da i oni u nama budu jedno: da vjeruje svijet, da si me Ti poslao.« (Iv. 17, 21.)

V: »Ja tebi kažem: Ti si Petar.«

R: »I na toj stijeni sazidat ću Crkvu svoju.«

Molitva. »Gospodine Isuse Kriste, koji si rekao svojim apostolima: Mir vam ostavljam, mir svoj dajem vam; ne obaziri se na grijehe moje, nego na vjeru Crkve svoje, i nju po volji svojoj dostoj se umiriti i ujediniti, koji živiš i kraljuješ Bog po sve vijeke vijekova. Amen.«

Preporučuje se prije ove molitve izmoliti litanije Presv. Imena Isusova.

Za svaki pojedini dan osmine preporučuju se posebne nakane, i to:

18. siječnja: povratak u jednu ovčarnicu Petrovu svih onih, koji su nalaze izvan nje;

19. siječnja: povratak grkoistočnih u katoličko jedinstvo;

20. siječnja: povratak svih evropskih protestanata k Rimskoj Crkvi;

21. siječnja: povratak anglikanaca pod auktoritet Sv. Stolice;

22. siječnja: ujedinjenje svih američkih kršćana u vjeri i spojenje sa Namjesnikom Kristovim;

23. siječnja: trajno obraćenje zlih katolika i odmetnika;

24. siječnja: obraćenje židova;

25. siječnja: obraćenje svih pogana.

VJESNIK.

Naša domovina.

Sarajevo: Hrvatski kalež Papi. Prema lijepoj zamisli našega episkopata kupit će se na Božić milodari za zlatni kalež kao dar hrvatskoga naroda sv. Ocu Papi Piju XI., prigodom tisućgodišnjice hrvatskoga kraljevstva. A ne samo da je ta zamisao u sebi veoma lijepa, nego osim toga ona zgodno nadovezuje i na drevne uspomene naše povijesti.

Godine 879. hrvatski knez Branimir šalje Papi Ivanu VIII. želje svoje i hrvatskog naroda. A jedna osobita želja bila je, da Otac kršćanstva blagoslovi njega i narod njegov.

Sveti Otac odgovara knezu Branimiru pismom od 7. lipnja 879. Među ostalim veli Papa ovo:

»Kad smo na dan Uzašašća Gospodnjega čitali Misu na žrtveniku svetoga Petra Apostola, digli smo ruke u vis i blagoslovili smo Tebe, sav narod Tvoj i svu zemlju Tvoju, da budeš ovdje i u vječnosti tijelom i dušom spasen, da sretno i sigurno mogneš vladati, a poslije smrti u Kraljevstvu nebeskom da se s Bogom raduješ i vladaš u vijeke«.

Na jedan eto od najvećih blagdana katoličkih, na Spasovo dne 21. svibnja 879., Namjesnik Isusov na zemlji na grobu Prvaka Apostolskog u Rimu diže zlatni kalež s Krvlju Sina Božjega, da isprosi hrvatskom narodu blagoslov Višnjega. Širi velikosvećeničke ruke i blagosiva ga.

I mi sad pitamo: Jesu li mogli hrvatski biskupi zamisliti ljepši čin zahvalnosti i obnoviti ljepši prizor u tisućgodišnjici hrvatskoga kraljevstva, nego da nasljedniku Ivana VIII. i tolikih drugih najvećih prijatelja hrvatskog naroda spreme poklon sa hodočašćem i pruže mu u ruku zlatni kalež, neka i Papa Pijo XI. prinese u njemu Krv Sina Božjega za poklon, zahvalu, pomirbu i prošnju hrvatskoga naroda Svevišnjemu? Zar neće sinci Tomislava

i Zvonimira biti sretni, da mogu svojim darom biti dionici toga veličajnog prizora?

Jest, svaki će pravi Hrvat na Božić radije ostati bez božićnice, nego da ne bi na taj dan dao svoj dar za hrvatski kalež Svetomu Ocu Papi. Propovijedat će povijest o zlatnom kaležu, što ga je plemeniti hrvatski narod darovao Papi Piju XI. prigodom tisućgodišnjice hrvatskoga kraljevstva. I spasitelj naš milostivo će pogledati na onu molitvu, što će je Njemu zajedno sa kaležom za nas podignuti u nebesa Njegov Namjesnik na zemlji.

— Katolički episkopat o zabrani Marijinih kongregacija. Dne 27. novembra sastao se je u Mariboru izvršni odbor kat. Episkopata te održao dvije sjednice pod predsjedanjem preuzv. g. Dra A. Bauera, nadbiskupa zagrebačkoga. Prisustvovali su: Dr. A. B. Jeglič, Dr. A. Karlin i A. Akšamović.

Glavni predmet vijećanja bile su najnovije naredbe ministra prosvjete, kojima se odreduje progon vjerskih društava a napose Marijinih kongregacija. Kako se istim naredbama bezobzirno zadire u temeljna prava katoličke Crkve i ulazi na čisto duhovno područje crkvene pastve za koju biskupi nose odgovornost, upravio je izvršni odbor telegram na ministarski Savjet ovoga sadržaja:

Ministarski savjet

Beograd.

Izvršni odbor katoličkog Episkopata iz sjednice držane u Mariboru prosvjeduje protiv naredbi ministra prosvjete kojima se progone vjerska društva napose Marijine kongregacije te traži hitno poništenje istih naredbi. Pismeno obrazloženje slijedi.

Dr. Bauer, Dr. Jeglič, Dr. Karlin, A. Akšamović.

Osim toga upravljen je telegram na ministra vjera ovog sadržaja:

Priopćujemo da smo uložili prosvjed na ministarski Savjet protiv naredbi ministra prosvjete br. 63.411 i 63.412 te očekujemo intervenciju Vašeg Gospodstva za hitno poništenje gornjih naredbi.

Dr. Bauer, Dr. Jeglič, Dr. Karlin, A. Akšamović.

Povrh toga su sačinjene predstavke na ministarski savjet, na ministarstvo vjera i ministarstvo prosvjete, u kojim se obrazlažu žalbe episkopata. Da se pak spriječi za buduće presizanje gg. ministara u duhovno područje biskupa odlučeno je, da se sačini tužba na državni Savjet, koja će se naknadno javnosti priopćiti.

Ova energična akcija naših biskupa nije ostala bezuspješna, barem djelomice. Ljubljanski je biskup dr. Antun B. Jeglič primio iz Beograda brzojavnu obavijest, da se naredba ministra prosvjete Svetozara Pribićevića za Sloveniju obustavlja, a ni hrvatska vlada do daljne ministarske odredbe neće spomenute zabrane publicirati, tako da z a s a d a kongregacije smiju nastaviti svoj rad medu učenicima državnih škola u Sloveniji i Hrvatskoj. Time, uostalom, ova zabrana izgleda samo, odgodena, a ne uklonjena. Ona je plod neprijateljskoga raspoloženja prema k a t o l i č k o j odgoji k a t o l i č k e mladeži, i dok takovo raspoloženje traje, slične zabrane mogu svaki čas lako da ponovno uskrsnu.

Školska oblast za Bosnu i Hercegovinu požurila se je sa proglašenjem spomenute zabrane po svim školama. Pravednost bi iziskivala, da se ona sada i kod nas, kao drugdje, obustavi.

— Redenje. Na 22. oktobra podijelio je preuzv. g. nadb. dr. I v a n Š a r i ć u crkvi sv. Ante dvadesetdvojici franjevačkih bogoslova tonsuru, 26. pak istog mj. i 2. novembra manje redove.

Preuzv. Nadbiskup je na 2. novembra redio za dakona Fra Fidelisa K u l i j e r a, a 23. novembra za poddakone: Fra Anđela M u t i ć a, Fra Antuna S t r u k a r a, Fra Tomislava O s t o j i ć a i Fra Krunoslava L a d a n a.

Dne 20. ov. mj. na kvatrenu subotu podijelio je preuzv. g. Nadbiskup sv. red subdakonata čč. gg. bogoslovima Smiljanu Č e k a d i iz nadbiskupije Vrhbosanske, Radovanu J e r k o v i ć u iz Splitske i Vjekoslavu G r ž a n i ć u iz Senjske biskupije.

— Proslava Bezgrješnog Začeća u katedrali. Preuzv. gosp. nadbiskup dr. I v a n Š a r i ć obavio je u dupkom punoj katedrali svečanu večernju pobožnost na blagdan Bezgrješnog Začeća Bl. Dj. Marije. Najprije je izrekao zanosan govor o krepostima, navlastito čistoći Bl. Dj., i o njezinu nasljedovanju. Na to je primio nove članove u građansku i omladinsku mušku kongregaciju, iza čega je slijedio svečani blagoslov sa Presvetim.

— Zadušnice za blagopokojnog nadbiskupa dra Josipa Stadlera. Dne 9. ov. mj. služene su u našoj katedrali svečane zadušnice za pokojnog prvog vrhbosanskog nadbiskupa, nezaboravne i svete uspomene, dra J o s i p a S t a d l e r a. Svečanu misu de Requiem celebrirao je kaptolski prepozit presvj. gosp. S t j e p a n pl. H a d r o v i ć, nakon čega je sam nadbiskup preuzv. g. dr. I v a n Š a r i ć dao pontifikalnu svečanu apsoluciju kod groba.

— Predavanja o lurdskim ozdravljenjima. O blagdanu Bezgrješnog Začeća boravio je u Sarajevu par dana prof. dr. Ivan M e r z kao gost preuzv. gosp. Nadbiskupa, koji ga je pozvao da pred našom katoličkom publikom održi koje predavanje o Lurdu i o svojim ličnim doživljajima prigodom ovogodišnjeg lurdskog francuskog nacijonalnog hodočašća. Predavanja, zorno objašnjena skioptikonskim slikama, bila su vanredno obilno posjećena i ostavila su u slušateljima dubok i trajan dojam. Jednom je predavanju prisustvovao i preuzv. gosp. Nadbiskup, koji se je tom prigodom javno zahvalio predavaču, da je upravo o 70-godišnjici proglašenja dogme Bezgrješnog Začeća među nama tako proslavio Imakulatu i doprinio k našemu pouzdanju i ljubavi prema njoj.

— Vrlo zanimljiva nova hrvatska knjiga o Lurdu. Lurdska čudesa veliko su sredstvo od Boga današnjem svijetu dano za probuđenje i oživljenje vjere, i mi katolici sigurno premalo činimo za publiciranje lurdskih događaja. U tu nam je svrhu sad veoma dobro došla knjižica dra I v a n a M e r z a, koju treba svima preporučiti, čitati je, i dati je da se čita; to će biti jedno lagano a uspješno sredstvo katoličkog apostolata. Knjizi je potpun naslov ovakav: Dr. I v a n M e r z: N a j n o v i j a č u d e s a u L u r d u. Dnevnik hrvatskog hodočasnika-laika, prigodom 52. narodnog francuskog hodočašća od 26.—28. kolovoza 1924. Zoran opis Ureda za liječničke pregledbe. Kako se dešava čudo i kako ga liječnici ustanovljavaju. Pet čuvenih ozdravljenja. Što govore ozdravljenici? — Sa 6 slika. — Cijena Din. 5.20 s poštarinom. Naručuje se u Zagrebu, Kaptol 27, kod Hrvatskog Katoličkog Narodnog Saveza.

— † **Fra Bruno Raspudić.** Dne 7. prosinca umro je sveto i bogougodno u sarajevskoj državnoj bolnici mladi hercegovački franjevac fra Bruno Raspudić, gimnazijski profesor na Širokom brijegu kraj Mostara. — Počivao u Božjem miru!

— **Sličice † biskupa dr. Josipa Langa** za molitvenik: Poprsje, s biskupovim životopisom i molitvicom; Kod rada, s popisom njegovih djela i molitvicom; Na odru, uz opis posljednjih časova milog pokojnika i molitvu. Sve tri sličice D 3.—. Fotografije: Iste tri slike izvedene bromografijom u veličini kabinet fotografije, komad D 3.—. Sve tri sličice D 9.—. Velike slike za zid mogu se vidjeti i naručuju se u Župskom uredu sv. Marije u Zagrebu, (Kaptol 3) uz cijenu od D 50.—. Naklada »Hrv. kat. narodnog saveza« u Zagrebu.

— **»Na grob biskupu Langu«.** (Sa slikom. Str. 36. Cijena s poštom samo 3 Din.) Ova je knjižica lijep spomenak na blagopokojnoga svetog biskupa Dr. Josipa Langa. Ona je krasan božićni dar našoj hrvatskoj djeci. On će sigurno unijeti obilje blagoslova Božjega u svaki onaj dom, u kojem se ona bude nastanila i čitala. Ovu zlatnu knjižicu najtoplije preporučujemo našim čitateljima. Tko naruči odjedanput 10 komada, dobiva jedanaesti komad badava. Narudžbe uz unaprijed poslani novac prima Uprava »Nedjelje«, Sarajevo, Krekova ul. br. 5.

Beograd: Prvo pastirsko pismo beogradskog nadbiskupa. Prigodom svoga biskupskog posvećenja upravlja novoimenovani nadbiskup Beogradski i Smederevski, te Apostolski Administrator Banata O. Ivan Rafael Rodić, R. M. B., svome kleru i vjernom puku natpastirski svoj pozdrav, blagoslov, i zaziva nad njih mir u Gospodu. U uvodu pismo ističe znamenitost uskrišenja singidunske biskupije, danas beogradske nadbiskupije. Predstavlja se svome stadu, koje je odsele predmet njegovih briga; on nije više svoj, nego savkolik pripada svojim vjernicima. Sjeća se svoje redovničke braće, onih sinova sv. Franje, koji su davno nekada u tim krajevima djelovali. Pozdravlja sve, pa i ne bili oni katolici, s kojima ga je njegova služba dovela sada u doticaj.

Rim.

Sveta Rimska Kongregacija Koncila o katehističkim sastancima. »Acta Apostolicae Sedis« (br. 11. 1924.) donose ovu odluku sv. koncilske Kongregacije:

Svatko uvida, da katehistički kongresi i drugi sastanci o školama u stvari vjeronaučne obuke vrlo mnogo doprinose tome, te se postigne i proširi što podesniji način, kako će svi Kristovi vjernici, a osobito djeca i mladež, biti bolje i lakše poučeni u kršćanskom nauku.

Stoga odlično i veoma zgodno djelo čine oni, koji su time zaposleni da takove sastanke zakonito priprave i održe, s tom namjerom, da se udruženim vijećanjem vještakâ zbiljski promiče čitava katehistička akcija.

A jer se radi o stvari, koja iziskuje od Crkve najveću budnost i brigu, i jer je upravo za ovu svrhu osnovan posebni Ured kod ove sv. Kongregacije, uzoriti su Oci iste sv. Kongregacije, na plenarnom zboru dne 12. travnja tekuće godine, zaključili, da se mora obdržati ovo, što slijedi:

1. Katehistički kongresi i drugi sastanci o školama u stvari vjeronaučne obuke, bilo nacijonalni, bilo provincijalni, neka se odsele ne obdržavaju, a da se prethodno nije ovoj sv. Kongregaciji, zajedno sa viješću o svakom pojedinom sastanku, u pravo vrijeme poslao popis ili primjerak stvari, o kojima se na njemu ima raspravljati.

2. Dolikuje se veoma i odista je poželjno, da se isto pravilo, koje je gore navedeno, obdržaje također kod sazivanja dijecezanskih sastanaka.

Sveta Stolica o odnošaju katoličke akcije i svećenstva prema politici. Katolička internacionalna obavjesna agencija »Kipa« ovako u kratko sažima direktive, što ih je u najnovije vrijeme sv. Stolica dala osobito katolicima u Italiji upogled njihova političkog držanja:

1. »Sv. Stolica stoji izvan i ponad svih stranačkih borbi, i nikad nije odustala od naglašivanja ovoga načela.

2. Izvan i ponad svih političkih stranaka ima se staviti i katolička akcija i sve o njoj ovisne organizacije. Ona stoga stoji daleko od svih nasilja i izgreda, bila ova počinjena od vladajuće stranke ili od oporbe. Ipak neće nikada uzmanjkati opravdani otpor katolika protiv svih nasilja. Ali se ovaj ne smije zamijeniti sa revolucionarnim otporom njihovih neprijatelja, koji umjesto sile opet postavljaju silu. To je jasni smisao papina govora na katoličke sveučilištarce, kojih je organizacija učlanjena u katoličkoj akciji. To što je papa ovdje uglavio u govoru svojoj sakupljenoj djeci, opetuje samo ono što je već opetovno bilo rečeno za ravnanje organizacijama i vodama katoličke akcije. Uvijek se je zahtijevalo, da ova na nikakav način ne djeluje kao politička organizacija, kako bi to protivnici htjeli, da je mognu bolje uništiti.

3. Iz još jačih razloga ne smiju u sadašnjim prepirkama učestvovati svećenici, kao službenici ljubavi i mira. Oni stoga ne smiju ni suradivati na ikakvim stranačkim novinama. Razlozi za to jesu u dostojanstvu njihove službe, njihove sveobuhvatajuće zadaće, i njihovih vjernika. To je smisao govora sv. Oca svećenicima molitvenog apostolstva i slijedećeg cirkulara na biskupe (u Italiji). Ali je u obadva dokumenta izrečeno, da pripadnicima svjetovnog i redovnog klera ostaje potpuna sloboda izvršivanja njihovih građanskih prava prema zahtjevima njihove savjesti. Dapače je izvršivanje ovih prava u izvjesnom smislu i dužnost, ako i jest podređeno svetijim pravima i dužnostima svećeničke službe, Sveti se je Otac u pomenutom govoru dotaknuo

ne samo izvršivanja tih prava, nego i načina kako će se ona izvršiti, i prije svega odnošaja svećenikâ prema novinstvu, rekavši ove riječi: »... I svećenici smiju i moraju saradivati na javnim poslovima, bilo to primjerom savjesnog izvršivanja svojih dužnosti, bilo tim što oni vode i prosvjetljuju savjesti po neprevarljivim naredbama zakona što ga propisuje Bog i njegova Crkva.« Ovakova svećenička djelatnost jest ono, što je prije svega potrebito u ovo burno vrijeme: djelatnost vodenja i prosvjetljivanja, pripravljanja i opominjanja, promišljanja i savjetovanja, ali uvijek ujedinjivanja i izmirenja. Ona je i najdostojnija i najviše odgovara svećeniku. Ona će tako biti i u sadašnjim prepirkama najkorisnija Crkvi i katoličkim svjetovnjacima, dapače i cijelom gradanskom društvu, pače što više na uhar i onim protivnicima, koji je sada s toliko nerazumijevanja napadaju i kleveću.

S toga je jasno, da je obveza prema ovim mudrim načelima daleko od toga, da bi pogodovala ovoj ili onoj stranci, i da ni drugo ne namjerava, nego da izvan svake stranke i svake političke prepirke djeluje za opće dobro.«

PROSVJETA.

Psalmi Davidovi. Preveo i protumačio na temelju hebrejskoga teksta osobitim obzirom na Aleksandr. i Vulgat. prijevod O. Petar Vlašić, franjevac. Svezak III. Ps. 68—105. (IV. izdanje »Hrv. Bogoslovske Akademije u Zagrebu«. 8° Str. 265. Dubrovnik 1924. Tisak i naklada knjižare »Jadran«. Cijena broš. Din. 55.—, vez. Din. 75.—.

Svaki svećenik ima često prigodu, da se pri recitiranju svoga brevijara u lekcijama divi svetim Ocima, osobito sv. Augustinu, s kolikom ljubavlju i pomnjom oni proučavaju, raščlanjaju i tumače svaku riječ Psalama, primjenjuju im značenje na velika otajstva novozavjetna, na Isusa, Mariju, dušu, milost, Crkvu. Njihove su propovijedi i pouke bile stoga pune, zanimljive, pobudne, raznolične. Svetim Ocima je pri tome uvijek lebdjelo pred očima, da je svaka riječ Psalama od Duha Svetog nadahnuta, i da je sve u Starom Zavjetu nagovješćalo, kao »umbra futurorum«, novozavjetnu ekonomiju milosti.

Vlašićevo tumačenje Psalama uzelo si je odmah od početka te iste norme svetih Otaca, i njima ostaje vjerno i u ovome trećem svesku. Savjesno istražuje doslovni smisao pojedinih izraza, i na tome gradi onda tipična, mesijanska, mistična tumačenja, primjenjuje ih na sadašnje prilike, daje kratke nacrte propovijedi. Pod tim rukovodstvom uživanje je ovom baščom Božjom zaći od cvijeta do cvijeta. Da samo spomenemo kao primjer jedan ili drugi Psalam. Kolika n. pr. sveta sugestivna sila izbija iz onih čeznutljivih redaka Psalma 83., koji neodoljivom željom dozivaju šatore Gospodnje! Nepoznavanje pravoga smisla može lako učiniti, da ćemo dosta hladno izgovarati jedan od najljepših Psalama, Ps. 90., što ga inače tako često molimo u nedjeljnom Kompletoriju. Drukčije će to biti, kada nam se protumači i predoči njegova vanredna krasota oblika i sadržaja. Ili onaj kratki Ps. 93., prvi u Laudama nedjelje, u kojemu su nebesa prikazana kao odijelo Boga, kralja svemira, zemlja mu je prijesto, a vasiona mu u slavu šumi glasom valova mnogih voda i mora. — Zanosni Ps. 94. (»Invitatorij« Brevijara) je »snažna ouvertura u velebnu pjesan hvale« svagdanjeg našeg časoslova. Za Ps. 102. dobro kaže o. Vlašić, da »kao blago proljeto sunce na bolesnog čovjeka, tako djeluje ovaj ps. na dušu. Pjesma vanredno mila i dražesna, psalam pun tople ljubavi i duboke zahvale, jedan od najsladih u cijelom Psaltiru«: zgodan i za podlogu zahvalne propovijedi n. pr. na staru godinu. Slično nešto vrijedi i za Ps. 103., »veličanstveni i uzvišeni psalam, jedan — što se tiče snažnosti koncepcije i veličanstvenosti dikcije — od najljepših psalama«, kome se i glasoviti prirodoslovac Aleks. Humboldt u velike divio i nazvao ga »nacrtom stvorenja«. Zajedno sa prvim poglavljem Geneze, kome je on divotna pjesnička parafraza, bio bi ovaj Ps. 103. krasan predmet propovijedi o stvaranju svijeta.

Ovaj je svezak posvetio pisac vrhbosanskom nadbiskupu dru Ivanu Šariću.

Preporučujemo najtoplije.

1. **Uvod v filozofijo.** Spisal Aleš Ušeničnik. Zvezek II. Metafizični del. — Prvi seštitek (god. 1923.) str. 1—384. Drugi seštitek (god. 1924.) str. 385—627. (Bogoslovna Akademija v Ljubljani. Knjiga II.) Ljubljana. Založilo Katoliško Tiskovno Društvo.

2. Aleš Ušeničnik: **Ontologija.** Učbenik. 8° Str. 60. (Bogoslovna Akademija v Ljubljani. Knjiga VI.) Ljubljana 1924. Založilo Katoliško Tiskovno Društvo. Natisnula Jugoslovanska Tiskarna.

U prvom, spoznajno-kritičnom dijelu svoga »Uvoda u filozofiju«, koji je pred tri godine izišao, obrazložio je pisac raspored i metodu koje će se držati pri izradivanju. Svoje metodičko stanovište ponovno ističe u početku drugoga, metafizičkoga dijela. »Pisao sam, veli pisac »Uvoda«, što je moguće priprostije i razumljivije. Čast njemačkoj znanosti, ali ne radi njezina tamnog mudrovanja i izvještačenih joj izraza. Ako filozofija ima da služi istini, neka govori tako, da je bar njezini učenici razumiju«. Filozofska pitanja svrstava i obraduje takovim redom, »da se naše spoznaje po mogućnosti logično usavršuju. Za nas je ono prije, što je moguće prije samostalno spoznati«. A »na koncu ćemo s najvišeg ontološkog vidika sve promotriti (opća metafizika ili ontologija), i tako ćemo prispjeti tamo, gdje se počinje posebna filozofija pojedinih filozofskih problema«.

Sada imamo pred sobom izvršeno cijelo djelo, te je moguće prosuditi u koliko je pisac u svojim namjerama uspio. Ušeničnik je vješt i siguran provodič filozofije, jer se odlikuje opširnim znanjem, jasnoćom i dubljinom mišljenja, kao i lakoćom izražavanja. U ovom zadnjem obziru pomagala mu je bez sumnje i dobro izgradena slovenska filozofska terminologija, i on je dosljedno rabi. Kao osobitu prednost ovoga djela istakli bismo sigurnu piščevu orijentaciju i u najnovijim rezultatima moderne prirodoslovne itd. znanosti, kao i fino poznavanje moderne psihe i strujâ savremene misli. U tome uostalom prepoznajemo vještu ruku koja je pisala poznate

članke u godištima »Katoliškog Obzornika« i »Časa« o svim skoro savremenim pitanjima filozofije i apologetike. »Uvod v filozofijo« je zreo plod jednog cijelog, bogato nadarenog i u misaonom radu provedenog života. Prijatno se doima, kako je pisac uza sve to oprezan i smjeran pri izricanju konačnih sudova, u rješavanju spornih problema, kod kojih što objektivnije iznosi razloge za i proti, i prepušta često čitaocu da se odluči.

Cijelu metafiziku razdijelio je u sedam odsjeka. Prvi je odsjek o neživim bićima. Tu već, u pitanju o bistvenom sastavu tjelesâ, pokazuje U. poznavanje rezultatâ, i najnovijih, iz područja prirodnih znanosti, uvrštava ih u sklop istinâ tradicionalne filozofije. Za skolastični hilomorfizam kaže kao konačno mišljenje ovo: »Sigurno je skolastična teorija najdublje od svih zamišljena i podaje čudovit vidik na anorganični svijet, na zakonitost i svršnost, koja vlada također u svijetu anorganičnih bića. Ipak nije moguće reći, da je apsolutno izvjesna« (str. 43.). Veoma dobra je i ocjena toliko razglašene Einsteinove relativitetne terije, koja, u koliko hoće da bude metafizika, nije drugo van »velik sofizam« (77.).

Drugi odsjek raspravlja o živim bićima. Moderna je biologija otkrila mnoge tajne organičkog života; ali je time i porazila i znanstveno onemogućila materijalistični mehanizam, te je u bitnosti sa filozofskim shvaćanjem života, kakovo je imala skolastika, u najljepšem skladu. Uspješno ovdje U. pobija neispravne o životu nazore ljubljanskoga profesora B. Zarnika i Hrvata dra. Fr. Bubanovića (ovaj u djelu »Slike iz kemije«. Zagreb, 1917.).

Treći odsjek o čovjeku je najopsežniji (str. 134—323.). I tu nam U. pruža u krasnom spoju »nova et vetera«, a sve solidno, pregledno, promišljeno. Da samo letimice spomenemo raspravljanje o osjetima (za mnogoga će čitaoca biti novost, da po novijoj znanosti imamo više nego pet ćutilâ), o psihičkim abnormalnostima, o telepatiji, o »jasnom vidu«, spiritizmu itd. Osobito upozorujemo na vanredno temeljito i jasno razlaganje o slobodi volje proti svim vrstama determinizma. Tu čovjek kao da rukom pipa kako je odista »istina samo jedna a zabluda mnogostruka« — i kako nemudre stvari govore često i čuvene mudre glave sa velikim imenom među modernim filozofima (isp. na pr. str. 244.). Prijatelji filozofije sv. Tome bit će piscu zahvalni, što je naveo znamenitija mjesta na kojima u raznim svojim djelima sv. Toma neisporedivom dubljinom i pronicavošću govori o tom prevažnom pitanju slobode volje (258 ss.). — Na stranicama koje govore o netvarnosti, duhovnosti i supstancijalnosti duše te o odnosu između duše i tijela u kratkim potezima imamo također prikazana razna mišljenja novijih nekatoličkih filozofa, mišljenja u mnogom pogledu veoma zanimljiva.

U četvrtom odsijeku o svijetu upravo bismo klasičnim nazvali poglavlje o razvoju svijeta (339—375.). Pisac pristaje uz »teleološku descendenčnu teoriju«; tjelesni pak razvitak čovjeka iz životinje zabacuje. Prekrasan je završetak U. dao svojoj kozmologiji na str. 382—384. osvrtom na dosadašnje rezultate svoga umovanja, i uočenjem još neriješenih zagonetki u svijetu, koje nam otvaraju perspektivu u neizmjernost — to je prijelaz iz kozmologije k filozofiji o Bogu.

To je peti odsjek. Uzorno su obrađeni dokazi za opstojanje Božje: iscrpivi su i jezgroviti. Odlikuju se jasnoćom u izrazu i zaključivanju, dubljinom shvatanja, kao i modernošću pozitivnih pretpostavki. Svrstao ih je u tri skupine, svaka po tri dokaza. Poput mnogih drugih ne usvaja, i čini se, pravom, »deontološkoga« dokaza iz svijesti dužnosti. Jednako je na visini prikaz monizma.

Šesti odsjek »o čovjeku i Bogu« obuhvata poglavlja o religiji (metafizika, psihologija i povijest religije), o moralnosti (opća etika), o besmrtnosti. Pisac je dobro upućen u najnovije stanje »religijske znanosti«, koja je još vrlo mlada znanost, ali se veoma brzo razvija i nije ostala bez važnih i zanimljivih rezultata. U glasovitoj kontroverzi među katoličkim etičarima o normi moralnosti U. vrlo dobro dokazuje, da je volja Božja ta norma, i da bez prethodne spoznaje Boga nema govora o moralnosti čovječjih čina. I prema najnovijoj etičkoj »teoriji o vrednotama« zauzeo je U. stanovište, razlučivši i usvojivši zdrave misli što ih sadržava.

Sedmi odsijek je Ontologija, odštampana kao udžbenik u posebnom svesku. Uz ostale već spomenute prednosti, koje, kao i cijelo djelo, tako rese i ovaj zadnji odsjek, navesti ćemo još napose neprestano nastojanje piščevo, da nas što vjernije i što dublje upozna sa filozofijom sv. Tome Akvinskog, o čemu kaže sam u početku prvoga sveska: »U cijelom sam se djelu obazirao naročito na nauk sv. Tome Akvinskog... njegova je filozofija barem po svojim poglavitim idejama najčistiji izraz vječne, općečovječje filozofije«. U ovom bi obziru dakako gdjekoji »Tomista« mogao požaliti, da se U. nije odlučnije izjavio na pr. za realnu razliku između biti i bivstva, inter esse et essentiam, dapače kao da naginje k Suarezovu mišljenju. Mi bi mu na to odgovorili, prvo: U. kao potpuno sigurno priznaje, da je Toma odlučno bio za realnu razliku (začudno, kako neki mogu da o tome sumnjaju) i da njegovu nauku nastoji što objektivnije i potpunije iznijeti; a drugo: U. nije samo tu i tamo »garnirao« svoju filozofiju citatima iz sv. Tome, nego on uistinu nastoji da navede svoje čitatelje da na izvoru, u samim djelima sv. Tome proučavaju i produbljuju filozofske probleme — a to je ono što Crkva opetovanim preporukama sv. Tome hoće da postigne.

Nakon svega što smo gore istakli jasno je, da je ovaj »Uvod u filozofiju« svakom naobraženom čovjeku pouzdan i savremen putokaz u carstvu filozofske istine.

Izvorne i službene diplome za Mlade junake i junakinje. Izradio ih je znani ilustrator našega »Glasnika sv. Josipa« umjetnik Untersberger, a tiskane su u tri boje, na finom, čvrstom papiru u velikom formatu. Na diplomi je Bl. Dj. Marija s malim Isusom, koji se igra s malim sv. Ivanom zaštitnikom »Sv. Vojske«, a uz njih su sv. Janja, zaštitnica Mladih junakinja i sv. Tarzicije, zaštitnik Mladih junaka. Na diplomi je tiskan tekst, pa treba naznačiti koliko komada treba za dječake, a koliko za djevojčice. — Cijena Din. 3.50 po komadu. Naručuje se kod »Hrv. kat. nar. saveza« Zagreb, Kaptol 27.

Poziv na pretplatu.

Proglašenjem Velikog Jubileja zacrtan je katoličkoj štampi program za „Svetu Godinu“ 1925.

Divnom jednostavnošću izvodi nas u tom proglasu Crkva iz mnogostruke zaposlenosti i zabrinutosti, u koju nas zapliće svagdanji život, pa nas stavlja pred ono jedno potrebno, kojemu može i mora da služi sve drugo, i što nam je više nego ikada na dohvatu diljem Svete Godine. A to je, kaže isti službeni proglas Crkve: okajavanje grijehâ, opraštanje kazni za grijehe, popravak života, sve veće posvećenje. Za pojedince i cijele narode.

To mora da je svijesni konačni cilj i katoličke štampe svih smjerova. Kad se na taj jednostavni temelj svede sve naše djelovanje, onda ćemo naći, kako se može spojiti nepokolebiva čvrstoća u načelima sa pružljivom prilagodivošću u sredstvima.

S kolikim nadama i optimizmom otvara Pijo XI. Svetu Godinu 1925.! Nebo i zemlja, Bog i njegova Crkva šire ruke, otvaraju riznice praštanja i izmirenja, milosti i posvećenja. Vanredna je ovo zgoda, da se pomogne svakoj duši, svakom narodu i svemu, danas rastrganom i nesmirenom čovječanstvu. Crkva posjeduje tajnu toga neslućenog uspjeha. Bog joj je tu tajnu predao da je upotrijebi — Crkva se ne ustručava to ustvrditi pred licem cijeloga svijeta. Treba samo da se povjerimo njezinim materinskim rukama, da se priljubimo Crkvi, da se osjećamo s njome kao organička cjelina i tako da uistinu živimo socijalnim životom Crkve. Tu je najdublji razlog, zašto su kao uvjeti jubilejskog oprosta naređena hodočašća u Rim, molitve za opće ciljeve Crkve i na nakanu Sv. Oca. Solidarnost našega privatnog i javnog života sa vrhunaravnim životom Crkve, u tome, i samo u tome je sigurno spasenje.

Može dakle da Sveta Godina 1925. bude blagoslovljena godina i za hrvatski narod. I u tome je časna zadaća katoličke štampe, da bude organom tome pokretu dušâ, i pomoćnicom Crkve u njezinu preporodnom djelovanju u našoj domovini. Sredstva, kojima Crkva u tu svrhu raspolaže, božanska su, i stoga nepogriešiva, ako samo nađu pripravljeno tlo u dušama. Velika uloga zapada pri tome našu katoličku štampu.

Svijest odgovornosti, briga da ne promašimo pravi čas, „tempus acceptabile, dies salutis“, i uvjerenje, da je bez toga temeljnoga rada svaka naša druga katolička akcija osuđena na neuspjeh — jer bi je gradili ne na pećini, nego na pijesku — dat će našoj katoličkoj štampi pravac i rukovodit će joj perom u ovoj Svetoj Godini.

Prije svega treba u narodu popularizirati jubilejsko hodočašće u Rim, u to središte crkvenog jedinstva. Sv. Otac u to hodočašće polaže vanredne nade za duše. Možda će biti potrebno misliti i na drugo hrvatsko hodočašće u Rim.

Ali je i za nehodočasnike Bog, po izjavi njegova Namjesnika Pija XI., pripravio obilate milosti u ovoj godini. S toga stanovišta obnove, okajavanja, sve većega posvećenja u Bogu, štampa će moći puno učiniti obrađivanjem i pretresanjem praktičnih pastoralnih pitanja iz života našega naroda: n. pr. pitanje temeljite vjerske pouke, obiteljskog uzgoja, svijest socijalne zajednice i organičkog života sa životom Crkve, narodni običaji, pastirsko djelovanje svećenstva.

U tome i naša „Vrhbosna“ vidi za buduću godinu 1925. svoju naročitu zadaću. Stoga se ovijem obraćamo na sve prijatelje, saradnike i pretplatnike našega lista, da nas izdašno pomognu, osobito u smjeru navedene praktične saradnje u obrađivanju pastoralnih hitnih zadataka, da Sveta Godina odista donese našemu narodu obilne plodove posvećenja.

Prigoda je ova jedinstvena, a vremena opasna. Sv. Otac obećaje u Svetoj Godini „oslobođenje od krutoga gospodstva Sotone“, i „povratak na slobodu Kristovu“. Na naš narod također vreba Sotona pod krinkom bezvjerskog demagoškog zavaravanja ili heretičke himbenosti Tko zna, ako propustimo ovu zgodu, što nam je Bog po svojoj Crkvi pruža, kako će s katoličkom vjerom u hrvatskom narodu stajati recimo budućega narednog Jubileja? To ovisi u znatnoj mjeri o načinu, kojim će hrvatski katolici podupirati svoju štampu saradnjom i širenjem.

Sarajevo, polovicom prosinca 1924.

Kaptol Vrhbosanski.

Odgovorni urednik dr. Marko Alaupović. Tiskara »Bos. Pošte« u Sarajevu. Izdaje Kaptol Vrhbosanski.